

Helen Petersson

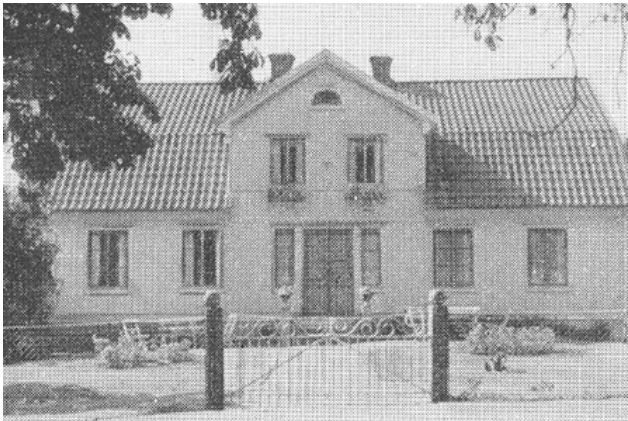
Gungvala by

Del III

I den första och andra delen om Gungvala by finns beskrivningar på Gungvala gård, Riksdagsmannagården, Norragården, Gungvalaryd och Hansegården. Denna del handlar om Västergården, Hallingagården, Dahlboms och Bergqvists gårdar samt ytterligare några gårdar och personer som har levt och verkat i Gungvala by.

Dahlboms gård - Nybygget 152 (5)

Denna gård ligger i norra delen av Gungvala strax söder om Marieberg i en av Mörrumsåns vackra dalgångar, där nuvarande Mariebergsvägen slutar och Holländarevägen börjar. Gården ägdes i början av 1800-talet av Bengt Michaelsson och Inga Jönsdotter på Korpagården och övergick sedan till sönerna Håkan Bengtsson i Norra Hoka och Michael Bengtsson i Trensåm. Väster om Mörrumsån låg vid den här tiden fabrikör Leissners gård.

Mangårdsbyggnaden på Dahlboms gård på 1940-talet.

Benämningen leder till att här bedrevs någon form av utskänkning till vägfarande. Den genom området flytande bäcken var uppdämd till en "qvarndamm" som gav kraft åt kvarnen och bränneriet. Där fanns även loge, portskjul, stenkällare, hjulmakarens verkstad, ladugård, en smedja och ett boningshus till smeden.

På 1790-talet kom smeden Nils Dahlbom till Gungvala. Han var född 1762 i Virestad och blev stamfader till en stor släkt i Asarum med omnejd. De första åren bodde han med sin familj strax söder om Gungvala gård där han hade en smedja. Rester av denna smedja finns ännu kvar.

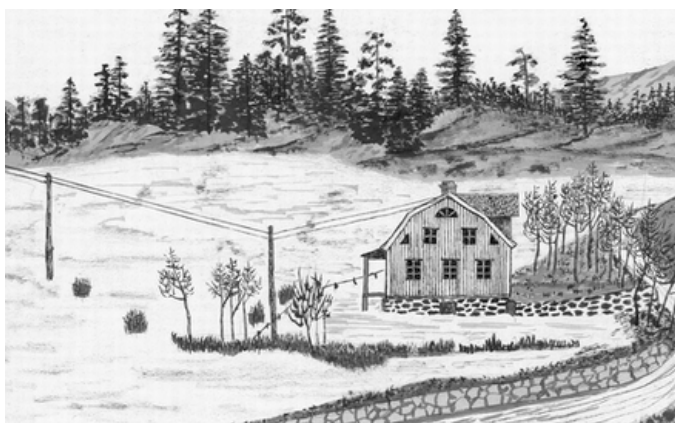
Nils Dahlbom gifte sig 1796 med Bengta Månsdotter, född 1774 i Gungvala. I deras äktenskap föddes barnen - Magnus, Kerstin, Karin, Sven, Petter och Mathis. Nils Dahlbom avled 1835, 73 år gammal.

Sonen Magnus var gift med Inga Nilsson och bosatt på gården Marstrand vid nuv Giselsbergsvägen, där även han hade en smedja. Kerstin gifte sig med Ola Olsson från Ivetofta och flyttade till ett torp i Tången, Mörrums socken. Karin fick en dotter, som fick namnet Inga. Sonen Sven var bonde och smed och bodde med sin hustru Kjerstin Nilsson på en gård i Trolleboda som han köpt på exekutiv auktion. I "Asarumsdalen 2000" har Ingegerd Karlsson en intressant artikel om Sven Dahlbom och hans familj.

Yngste sonen Mathis var gift med Johanna Magnusdotter, dotter till Nils Magnus Carlström i Tostarp. I deras äktenskap föddes barnen Mathis, Inga, Sven, John och Nils Johan.

Den 18 april 1845 auktionerades gården Nybygget ut och Mathis Dahlbom ropade in gården. Han utökade markarealen med mark i Ebbarp och Danstorp och det sk Nattahult öster om Valasjön. Under deras tid uppfördes boningshuset på sin nuvarande plats mellan nuvarande Mariebergsvägen och den gamla Holländarevägen. Mathis Dahlbom var bl a nämndeman och hade flera förtroendeuppdrag i socknen. Under några år bodde systemen Karin och hennes dotter Inga på Nybygget. Inga gifte sig sedan med smeden Johan Nilsson och flyttade med honom till Tostarp.

Mathis Dahlboms son, John Dahlbom, blev den som övertog gården, hans hustru Mathilda Larsdotter kom från Tranemåla. Sven Dahlboms dotter Hanna arbetade ibland på gården hos sin kusin John Dahlbom. Hon hade mycket att berätta om denne "kusin John" vilken hon inte var så förtjust i. "Han var en äkta sjuver, som gjorde vad som föll honom in utan att ta vidare hänsyn till andra människor".

*Mörrumsåns översvämning vid Dahlboms gård.
Teckning av August Holmberg 1928.*

En gång hade Hanna såsom släkting och gynnad part först av alla fått lov att köpa en liten gris av sin kusin och då fick hon välja ut den hon ville ha av smågrisarna i en kull. För att känna igen grisen märkte John den på bogen med en tjärborste. Något senare kom "Mölle-Berntens Liva" - en som var granne med Hanna och inte så omtyckt, för att välja ut en gris ur samma kull.

- Ja se, hade inte Hanna beställt den grisen, så skulle ja´ ha´t den, sa Liva.
- Det ska inte vara något hinder, sa John, ta´ den bara!

Sedan märkte han en annan gris åt Hanna med tjärborsten.

Men mellan "nattahultskärringarna" fanns inga hemligheter vare sig de var vänner eller ovänner. Det dröjde inte länge förrän Hanna fick reda på vad som hade hänt. Hon skyndade till John för att ställa honom till svars för det omoraliska i hans handlingssätt.

- Å, kan du tro, den otäckingen bara flinade mej mitt upp i synen, anförtrodde Hanna senare sin syster.

John Dahlboms son Manfred Dahlbom och hans hustru Hilma f Svensson tillträdde 1917. Manfred Dahlbom gick på Ronneby folkhögskola 1903-04 och på lantmannaskolan 1904-05. Han var nämndeman, skiftesgodeman, styrelseledamot och jaktvårdschef för Asarums socken och Karlshamns stad. I deras äktenskap föddes barnen Bo, Ulla, Birgitta och Stig.

Sonen Bo Dahlbom och hans hustru Inga-Lisa Sonesson tog sedan över gården. Idag är det deras son Mats Dahlbom som är gårdens ägare.

Rickard Bergqvists gård nr 149 (2)

Mangårdsbyggnaden på Rickard Bergqvists gård på 1940-talet.

Denna gård flyttades ut vid storskiftet 1796 till en tomt, väster om bykärnan vid nuvarande Södra Holländarevägen och Petter Pettersson var då brukare. I början av 1800-talet innehades gården av Pehr Bengtsson och hans hustru Kersti Svendsdotter, dotter till Sven Persson och Botild Germundsdotter.

Efter Sven Perssons död gifte modern om sig med Lars Rydalin, en son till

skogvaktare Jonas Rydalin. När Botild Germundsdotter blev änka för andra gången bodde hon som undantagsänka hos sin dotter och svärson.

På 1830-talet var Michael Bengtsson och Elna Persdotter ägare till gården och under deras tid uppfördes mangårdsbyggnaden. Deras son Magnus Michaelsson och Hanna Svendsdotter blev nästa ägare. Efter mannens död 1847 gifte Hanna om sig med Jöns Jonasson och år 1868 tog hennes son Sven Magnusson och Bertha Bengtsdotter över gården, som då var på 3/16 mantal och taxerad till 7.000 Skr.

År 1879 förvärvades gården av Jöns Bengtsson Bergqvist och hans hustru Karolina Olsson från Åryd. Han var född i Tostarp och son till Bengt Bergqvist och Karna Jönsdotter. I deras äktenskap föddes barnen Oskar, Bernt Olof, Mårten, Manfred, Richard och Alice. Under Jöns Bergqvists tid utökades markarealen och nya ekonomibyggnader uppfördes. 1929 tillträdde deras son Richard Bergquist och hans hustru Hanna f Olsson från Krokagården. Under deras tid moderniserades mangårdsbyggnaden och byggdes ut.

Den 22 juni 1945 höll Richard Bergquist på med att köra grus. Vagnen var förspänd med två hästar och då den ena hästen vägrade att gå, klatschade Richard Bergquist till den med piskan. Hästen slog då bakut och träffade Richard i mellangärdet. Han segnade ner efter att ha gått ett par steg. Han anträffades senare och fördes till Karlshamns lasarett där han sedan avled av sina skador. Richard Bergquist var vid sin död 49 år och efterlämnade makan Hanna och sönerna Jan Olof och Bert Ingvar.

Sina sista år tillbringade Hanna Bergqvist i huset på Trehörnan, som hade tillhört hennes mor Nanny och fosterfar Johan Persson.

Idag bor Pirko och Per Ingmar Johansson på den gård som en gång ägdes av Richard Bergqvist.

Västergården nr 152 (5)

På en äng söder om nuvarande Södra Holländarevägen ligger två gamla ladugårdslängor. De är resterna efter den ursprungliga Västergården. Denna gård var efter gamla jordeboken 1658 ett helt frälsehemman och lydde under Ljungby gård. År 1671 brukades gården av Lars Nilsson och Nils Larsson och kunde då föda 18 boskap, 4 hästar, 20 får och

*Det som finns kvar av Västergården idag.
Foto: Helen Petersson.*

12 svin. I början på 1700-talet fanns det två brukare, Per Persson och Anders Nilsson. År 1734 blev Per Perssons son, Olof Persson, gårdens brukare tillsammans med Jöns Olsson och Sven Hansson.

På 1780-talet ägdes gården av Abraham Karlsson och Botil Nilsdotter. Abraham avled 1788. Sonen Håkan var då ett år. Gården övergick till Nils Persson och Elna Jönsdotter. Deras son Pehr Nilsson och Sissa Jönsdotter blev nästa ägare. Under deras tid ägde storskiftet rum och Västergården var

en av de gårdar som fick ligga kvar i bykärnan. Deras efterträdare blev äldsta dottern Elna och hennes man Lars Eriksson. Gården övertogs därefter av deras son Carl Magnus Larsson och Carolina Olsdotter. Carl Magnus avled 1887 och gården på 1/6 mtl inköptes av Karl-Johan Nilssons bror, Mattis Edvard Nilsson från Thorarp. Han reste till Amerika i början av 1900-talet och Bernt Holmström tillträdde. Han avled 1924 och större delen av marken såldes till Egna Hem.

År 1927 övertogs byggnaderna av Sven Blomqvist. Han var född i Jäms-
hög och gift två gånger. Den första hustrun hette Karolina. Efter hennes död gifte han om sig med Lilly Bernhardina. En av sönerna, Erik, startade en cykelverkstad i ett av uthusen. Han dog 1935. Gården kallades under många år för "Blomkvistagården".

Olof Olssons gård nr 152 (5)

*Mangårdsbyggnaden på Olof Olssons gård
på 1930-talet.*

Denna gård var en del av Väster-
gårdens och flyttades inte ut vid
skiftet utan fick ligga kvar i
bykärnan. 1821 ägdes den av Ola
Olsson och Inga Nilsdotter. Ola
Olssons morfar hette Sven Hans-
son och var en av brukarna på
Västergården år 1734. En av Ola
Olssons döttrar, Hanna, gifte sig
med kronofjärdingsman Eskil
Jönsson, född i Duveryd 1802.
Han var son till Jöns Eskilsson i
Elsebrånemåla.

I mitten av 1800-talet var brännvinsbränningen i full gång på landsbygden. Eskil Jönsson hade hand om Asarums västra skogsfjärding och där var 40 pannor anmälda vid mantals- och skatteskrivningen 1845 och av dem fanns en brännvinspanna i Gungvala.

På ett gammalt dokument kan man läsa följande:

"Kronofjärdingsman Eskil Jönsson i Gungvala anbefalles att med mitt sigill som bifogas, skyndsammeligen försegla förenämnda brännvinsbränningspannor med tillhörande trattar och slangar, för vilket ändamål även lack och mässingstråd medföljer, samt kostnaden därför, beräknade efter 3 skilling banko för varje kanna av pannans rymd, hos vederbörande uttaga och den sammanräknade summan inom 14 dagar mig tillsändas. Sigillet återlämnas inom 8 dagar". Skrivelsen är daterad "Asarum den 17 maj 1845" och undertecknad av J H Andersson.

Eskil Jönsson avled 1889 och efterträddes av sonen Håkan Eskilsson och Anna Svensdotter. Efter Håkan Eskilssons död 1894 blev det dottern Hanna Sofia Håkansdotter och hennes man Karl Johan Bengtsson som blev gårdens ägare. Under deras tid uppfördes den nuvarande mangårdsbyggnaden. Gården övergick sedan i Lilly och Albert Jönssons ägo. År 1938 tillträdde Olof Olsson och Signhild f Svensson. De hade tidigare haft en gård i Vettekulla. I deras äktenskap föddes barnen Elsa, Olle och Ingalill.

Idag är det Olof Olssons son Olle och Gunhild Olsson som är ägare till gården.

Karl-Johan Nilssons gård nr 152 (5)

Denna gård var ursprungligen ett torp och tillhörde Västergården. Karl-Johan Nilsson var född 1871 och son till Nils Mattsson och Elna Olsdotter i Thorarp. Karl-Johans farmor hette Botilla Bergqvist och var syster till Bengt Bergqvist i Tostarp.

Karl-Johan Nilsson gifte sig 1898 med Sally Axie Ivonette Viktoria Jönsson, född 1870 i Rödeby. Den första tiden bodde Karl-Johan och Viktoria i en båtsmansstuga, som tillhört båtsman Alm. Den låg öster om Gungbackasjön (Ljungbackasjön) tidigare Långa Göhl vid den gamla vägen mellan Mörrum och Gungvala. Men Karl-Johan köpte upp mer mark och år 1916 uppgick markarealen till 13/384 mantal. Han lät bygga ett nytt, lite annorlunda, boningshus med två torn och klätt med svart papp.

Karl-Johan Nilssons gård på 1940- talet.

I Karl-Johans och Viktorias äktenskap föddes 9 flickor, Olga, Göta, Edit, Agda, Linnéa, Iris, Rebecka, Viola och Karin. Dottern Linnéa dog 7 år gammal.

Flickorna såg bra ut och var glada och utåtriktade. Så länge de var kvar därhemma hjälpte de sina föräldrar med jordbruksarbetet och när de arbetade på åker och äng hördes deras sång och glada skratt vida omkring. Några av dem hade tjänst hos Hugo Svensson på Gungvala gård, innan de flyttade hemifrån.

Den äldsta dottern, Olga, gifte sig med Albert Grund från Svängsta och flyttade med honom till Skultuna i Västmanland. Göta hamnade i Olofström efter sitt giftermål med John Svensson. Edit gifte sig med Erik Persson från

Karlshamn och de reste till Amerika. Även Agda flyttade till Amerika med sin man Henry Hultberg. Iris var gift med bagaren Harry Florén i Asarum och tillsammans drev de Floréns bageri under många år. Rebecka ingick äktenskap med Gustav Jonasson och de var bosatta i Asarum. Violas man hette Erik Mattson och hon flyttade med honom till Olofström.

Den yngsta dottern Karin gifte sig med lantbrukaren Agne Persson och flyttade till en gård i Bäck söder om Ljungby. Gården ägs idag av Karins barnbarn och blev hårt drabbad av stormen Gudrun 2004.

År 1944 sålde Viktoria och Karl-Johan gården till Svea och Bror Pettersson och flyttade till Asarum.

Måndagen den 25 juni 1945 gick Svea och Bror ut till en åker för att uträtta en del arbete. Det var eld i köksspisen och efter en stund såg grannarna att det trängde ut rök på taket bredvid skorstenen. Asarums brandkår var snart på plats men det övertända huset gick inte att rädda. Landsfiskal Tage Rooth hade hand om utredningen och konstaterade, att branden uppkommit genom ett fel på murstocken.

Efter branden inköptes marken av Olof Olsson och idag är det hans barnbarn Christel Olsson och Marcus Josefsson som äger hemmanet. De har byggt en villa med utsikt över Gungbackasjön på den plats, där Karl-Johan Nilssons hus en gång låg. En åker kallas än idag för "Karl-Johans lycka".

*Gungbackasjön (Ljungbackasjön).
Foto: Helen Petersson.*

Hallingagården 151 (4)

*Mangårdsbyggnaden på Hallingagården på
1940-talet.*

Denna gård var under 1600-talet ett helt frälsehemman och hade tillhört Ove Thott men kom sedan under Ljungby gård. År 1671 var Per Henriksson brukare och 1691 brukades den av Klement Jeppsson. Åkern var medelmåttigt god, ängen skrin och mager, mulbetet tämligen gott, ollonskog till egna svin, likaså nödig vedbrand och även "gärdslefång".

Däremot fattades det timmer till husbyggande. Under åren 1695-1696 låg gården öde. I början av 1700-talet ägde Anders Nilsson en halvpart. Han avled i koleran 1711. Resten innehades av Per Persson, som flyttade och sedan låg gården öde till 1718, då Jakob Persson tog över halva frälsehemmanet. År 1751 fanns där tre brukare, Åke Jeppsson, Per Persson och Erik Andersson. Gården på 3/16 mantal flyttades ut vid storskiftet 1796 och ägare var då Michael Gummesson. På 1800-talet ägdes gården av John Danielsson och senare av Ola Isaksson och Inga Johansdotter

Enligt fyrktalslängden från 1904 var Hallingagårdens markareal uppdelad enligt följande: Martin Holmberg hade 5/32 mantal, Johan Mattsson 3/32 mtl och 159/1024 mtl, Martin Pettersson 1/32 mtl, Johan Månsson 43/768 mtl, Karl Magnus Johnsson 25/256 mtl, Frans Tillström 1/32 mtl, Olivia Jönsdotter 1/64 mtl och Carl-Johan Magnusson 1/64 mtl.

År 1923 köpte Alfred Rydell gården av Martin Holmberg. Han innehade den till 1939, då Elsie och Artur Pearsson tillträdde. 1948 inköptes gården av Hanry Persson i Tararp. Idag är det hans son, Per Persson, som är ägare till hemmanet.

Olof Perssons och Elov Blomgrens gård nr 151 (4).

Denna gård var en del av den ursprungliga Hallingagården och ligger vid nuvarande Gungvalavägen och ägdes 1857 av Gumme Persson, som år 1862 efterträddes av hans syster Inga Persdotter och hennes man Johan Svensson. De sistnämnda bodde sedan på den gård som ägdes av Bror Johansson och som brann ner på 1960-talet.

Enligt fyrktalslängden från 1904 var Johan Månsson ägare till hemmanet.

Olof Persson var född 1862 i Bräkne-Hoby och var till yrket timmerman. Den 11 november 1885 gifte han sig med Emma Olsdotter, född 1864 i Tararp, Asarums socken. De bosatte sig på gården i Gungvala.

I Emmas och Olofs äktenskap föddes nio barn, Karl, Emmy, Signe, Victor, Svante, Per, Gunnar, Sonja och Gulla. De fem sönerna och dottern Sonja emigrerade till USA, där sönerna fick anställning i snickeri- och byggnadsbranschen. Döttrarna Emmy, Signe och Gulla flyttade till Malmö.

Fr v Svante, Victor, Per, Gunnar och Karl Persson.

Fr v barnen Per, Gunnar och Gulla framför boningshuset och Olof Persson och mor Emma.

Olof var en lång och reslig karl och i dagligt tal kallades han av folket i trakten för "Lång-Olof". Sommaren 1916 råkade han ut för en olyckshändelse vid ett bygge och avled av skadorna den 23 juni, 54 år gammal.

Ett hårt öde drabbade sonen Victor i USA. Han miste sin unga hustru Anna och stod ensam med två döttrar, Ella och Elisabeth (Lisa).

På 1920-talet reste mor Emma över till USA och skötte hushållet åt Victor och hans flickor. Men efter en tid återvände hon till Sverige och tog flickorna med sig. Det var tänkt att Victor skulle komma efter men han förlorade en arm i en olycka vid uppbyggnaden av en skyskrapa och någon hemresa tillbaka till Sverige blev aldrig av.

Dottern Signe var ogift och bodde i Malmö och hade en egen son, Bertil. Hon försörjde sig själv och sonen som hemsömmerska. Sonen drabbades av TBC i höftlederna när han var sju år och blev invalidiserad. Signe tog nu även hand om sin mor Emma och de två brorsdöttrarna Ella och Lisa.

Ella tog realexamen och blev sedan anställd på bank. Genom kvällsstudier tog hon studentexamen och avancerade inom bankväsendet. Ella Meijer blev Sveriges första kvinnliga riksbanksdirektör.

Begåvning och kapacitet fanns hos många i familjen. Emmys barnbarn Per Sandgren är professor i geologi i Lund. Signes barnbarn, Cecilia Rogmark, är läkare och bor i Bjärred. Sommaren 2006 gjorde några av Emma och Olof Perssons ättlingar från Amerika ett besök i Gungvala.

Ella Meijer

Gården försålles på auktion den 19 januari 1923 och ropades in av Elov Blomgren och hans hustru Signe f Aronsson. Vid samma tillfälle auktioncerades en kökssoffa ut bl a, som Manfred Magnusson i Danstorp ropade in för kr 5:50. Den finns idag hos hans son, Nils Magnusson.

Elov Blomgrens gård på 1940-talet.

Elov Blomgren, född 1884 i Tostarp, och son till en snickare, ett yrke, som även Elov och hans två bröder utbildade sig till. De var med och byggde de sex villorna i Hejan i Svängsta bl a. De sista åren fram till pensionen var Elov anställd som snickare vid Carlshamns Bryggeri. Han var kommunalt engagerad och ledamot i Asarums kommunalnämnd, kommunalfullmäktige, kyrkorådet, fattigvårdsstyrelsen och skolrådet.

Signe var född 1887 på ett torp i Ekeberg och ville gärna ha djur och lantbruk att pyssla med, vilket nog var orsak till att de köpte gården i Gungvala. Marken ägdes då av Emil Magnusson, men efter några år köpte Elov in jorden. Han byggde om boningshuset, som nu fick en ny exteriör.

I Signes och Elov Blomgrens äktenskap föddes barnen Ture, Gulli, Alli, Rune, Ivar, Bertil och Gert. De två sistnämnda är gifta med två flickor från Mönsterslätten. Bertils fru heter Eivor f Nilsson och Gert är gift med Olly f Olsson. De bor i var sin villa strax intill föräldrahemmet på tomter, som tillhört den ursprungliga gården.

Gunvor och Erik Gustafson kom från Dalarna till Blekinge 1963 och köpte fastigheten av Blomgrens sterbhus 1972 och bodde där till 2003, då de flyttade till Asarum. Idag är det Catharina och Stefan Jolsö, som är ägare till fastigheten.

Familjen Dahlström

I början av 1700-talet hette en av brukarna på Hansegården, Germund Jons-son. Hustruns namn var Kerstin Pålsdotter. Deras äldsta dotter Karin Germundsdotter var gift med Mats Wollemarsson från Trolleboda. Den yngste sonen hette Jon Germundsson, född 1743, och hans hustrus namn var Karin Matsdotter. De sistnämndas dotter Elna Jonsdotter, född 1774, gifte sig med styrmannen Anders Dahlström, född 1775.

En av deras söner Jonas Dahlström och hans hustru Kerstin Persdotter från Hällaryd bosatte sig på en gård på 1/32 mantal öster om Pustebacken vid Möllespång och som tillhört den ursprungliga Hallingagården. Gården kallades länge för "Dahlströmägården". I deras äktenskap föddes barnen Anders, Emelie, Karin och Jon.

Signe och Karl Julius Dahlström utanför hemmet på Emnebodavägen.

Sonen Jon Jonasson Dahlström var född 1850 och det blev han som övertog gården.

Han gifte sig med Augusta Andersdotter. Bredvid skötseln av jordbruket började han syssla med tunnbindaryrket. Hans verktyg finns numera på Asarums Bygdemuseum på Stenbacka.

I Augustas och Jons äktenskap föddes barnen August, Karl Julius, Jenny, Bernhard, Ernst, Blenda, Martina, Helga och Tekla. Gården såldes 1912 till Richard Bergqvist och familjen flyttade först till Danstorp och sedan till Öjavad. På 1940-talet ägdes fastigheten vid Möllespång av Klara och Karl Gustav Lundin.

Signe och Karl Julius med sonen Karl-Erik.

Sonen Karl Julius gifte sig med Signe Edberg, född i Stockholm 1890 och fosterdotter till Karl Olsson och Inga Nilsson. 1913 köpte Karl Julius och Signe ett hus vid nuvarande Emnebodavägen och blev grannar till familjen Tillström. Karl Julius seglade som kaptan till sjöss under hela sitt verksamma liv. Han var anställd hos A K Fernström och seglade de sista åren mest på östersjöfart. I Signes och Karl Julius äktenskap föddes barnen Karl-Erik, Torsten, Martha, Inga, Signe och Hasse.

Familjen var mycket musikalisk och hemmet var en populär samlingsplats för traktens ungdom. Där förekom mycket sång och musik och sonen Torsten var en duktig dragspelare.

På tomten ligger en stenkällare på gränsen mellan Ryedal och Gungvala. I familjen brukade man ibland skämta om att man skulle gå till Ryedal och hämta potatis, som förvarades i källaren.

Hasse var en välkänd motorcykelförare och deltog i många mc-tävlingar. 1954 deltog han i en isracingstävling på Gungbackasjön. Den kände musikern och sångaren Dan Hylander är son till Hasse Dahlström.

Brodern Karl-Erik har kvar sitt motorcykelintresse och ännu vid 93 års ålder tar han sig en tur på motorcykeln. I föräldrahemmet bor idag Inga Dahlström, dotter till Signe och Karl Julius Dahlström.

Dan Hylander och hans mor Daisy Hylander. Foto: Helen Petersson.

Tillströms familj

På en liten gård i Tostarp i början av 1800-talet bodde sockenskomakaren Ola Jönsson och hans maka Signe Olsdotter. Ola Jönsson var född 1787 i Råå och Signe var född i Thorarp 1794 och dotter till bonden Olof Mattsson och Maria Jonsdotter. Ola Jönsson och Signe fick tillsammans fem barn - Sven, Hanna, Jöns, Inga och Ola (min mormors far).

Sönerna lärde sig skomakaryrket av sin far. Det berättas att barnen i sin ungdom samlade jämnåriga i föräldrahemmet om söndagskvällarna för att gemensamt läsa böcker, vilket var en ovanlig sysselsättning på den tiden, då läskunnigheten inte var så stor. Diktläsning förekom ofta, bl a dikter av Esaias Tegnér och Johan Ludvig Runeberg.

Ola gifte sig med Sissa Bergqvist och de bosatte sig på en gård i Trolleboda (Ryedal) tillsammans med Sissas syster Ingrid och hennes man Johan Johnsson. Sissa och Ola Olsson och deras dotter Ida (min mormor) flyttade sedan till en gård i Ingerdahej.

Alfred Tillström, Karl-Erik Dahlström och Karl Olsson vid en fisketur på Ruegöl.

Jöns ändrade sitt efternamn från Olsson till Tillström och gifte sig med Signe Bengtsdotter. De förvärvade 1/32 mantal från Hallingagården och lät uppföra en gård vid nuvarande Emnebodavägen. Jöns Tillström fortsatte med skomakeriet vid sidan av jordbruket. I deras äktenskap föddes barnen - Berndt Olof, Göthe, Alfred, Frans och Ida. Sönerna hade en reslig kroppsbyggnad och var kända för sitt glada sinnelag. Där "Tillströms pojkar" var med, där vilade inga ledsamheter. De var fulla av roliga infall, kunde berätta dråpliga historier och sjöng både skämtsamma och allvarliga sånger.

B O Tillström.

Sonen Berndt Olof Tillström föddes 1858 och utbildade sig till folkskollärare. Han gifte sig med Emma f Jonasson från Öljuhult. B O Tillström blev ordinarie lärare i Ringamåla den 1 juli 1883 och fick en lön på 600 kr om året. Utöver lärartjänsten var han även kantor och poststationsföreståndare.

Under pågående högmässa på pingstdagen 1904 upptäcktes eld i kyrktaket vid ett av kaminens rör. Genom Tillströms rådiga ingripande förhindrades att panik utbröt. Han visade sig dessutom ha mer än vanliga kroppskrafter, då han stående på en stege lyfte ner den tyngsta av de stora ljuskronorna.

B O Tillström hade flera kommunala uppdrag, han var kommunalstämmans ordförande, ledamot i kommunalnämnden, taxeringsnämndens ordförande m m. Han var också intresserad av den frivilliga skytterörelsen och ordförande i Ringamåla skytteförening. Det allmänna omdömet var: "en rejäl karl, sträng i skolan, bestämd och oklanderlig på alla sätt". Han avled i Danmark 1930, 72 år gammal.

Sonen Frans gifte sig med Mathilda Bengtsdotter och de övertog gården 1891 och föräldrarna byggde sig ett eget hus strax intill gården.

Göthe flyttade till Asarum och bosatte sig i ett hus, norr om nuvarande Klockebackskolan, där han hade en skomakarverkstad i början av 1900-talet.

Den yngsta dottern Ida Tillström blev folkskollärarinna och tjänstgjorde i början av 1900-talet i Asarums, Storelids och Dannemarks skolor.

Alfred Tillström.

Sonen Alfred bodde tillsammans med föräldrarna så länge de levde. När de hade gått bort gifte han sig med Ida f Olsson från Ekeryd.

Alfred var en högre, ståtlig karl med litterära intressen. Han var också en stor naturälskare och företog tillsammans med sin gode vän Eric Dahlbom flera fotvandringar bl a runt sjön Mien och vid Ivösjön.

Alfred Tillströms hus. Foto:Helen Petersson.

Alfred kunde även traktera en fiol och på sommarkvällarna satt han och systemen Ida på verandan och spelade och sjöng - "Hjorden betar, klockan klingar" och "Dold mellan furorna ligger min koja" - så att det hördes i hela trakten.

1936 inköpte Alfred Tillström markareal från den ursprungliga gården och avstyckningarna bildade en ny fastighet. Nu är det Anna-Karin Bergström och Nicolai Espeland, som äger Alfred Tillströms fastighet.

Återstoden inköptes 1943 av Henry Mattsson på Gungvalaryd. Idag är det Johan Abrahamsson på Gungvalaryd, som är ägare till den gård där familjen Tillström en gång bodde.

Rättartorpet

Strax intill Tillströms gård låg en liten torpstuga, byggd på berghällen. Det var det s k Rättartorpet. Där bodde "Botilla-Bengtän" i början av 1900-talet. Hon hade varit gift med soldaten Trogen, som deltagit i slaget vid Leipzig 1813. När det var något som Bengtän tyckte var otäckt så sa hon:

- Fi fo Bonnapärten!

Det var Napoleon Bonaparte hon menade. Efter Trogens död flyttade en ny man in hos henne. Han kallades "Rättaren" och hade varit fördräng på en av de större gårdarna i sin ungdom. När han hade avlidit kom det en annan kavaljer och bodde hos henne. Det var den s k "Tigge-Massen". Han var yrkestiggare och känd överallt i bygden, särskilt för sin munvighet. Största delen av sitt liv hade han levat som en vagabond och vandrat omkring i bygden i många år. Men han blev sjuk och efter en kort tid dog även han.

När man skulle hämta "Botilla-Bengtän" för att flytta henne till ålderdomshemmet tog hon sin tillflykt till Sven Dahlboms gård. Där övertalade man henne att följa med och stanna ett par dagar på prov. Men hon trivdes bra och återvände aldrig mer till sin stuga.

Jöns Anderssons familj

I ett skogsparti vid Gungvalavägen mittemot uppfarten till TV-masten finns rester av två husgrunder och en stenkällare. På 1870-talet flyttade Sven Svensson med hustrun Hanna Jönsdotter och yngsta dottern Ingrid 1856-1921 in i den ena stugan efter att tidigare bott i Marieberg och Öjavad. Deras äldsta dotter Johanna gifte sig och fick efternamnet Adamsson och hon stannade kvar i Svängsta. När Ingrid var gammal nog för att komma ut och tjäna, blev hon piga hos bonden Jöns Bengtsson Bergqvist.

Jöns Andersson 1858-1920 var född i Jämshög och hade arbetat som dräng på gårdar i Mörrum och Drösebo. År 1885 kom han till bonden Sven Olsson i Öjavad. Då träffade han Ingrid Svensdotter och den 20 februari 1887 gifte de sig och flyttade in hos svärföräldrarna i deras stuga i Gungvala. Ingrid och Jöns fick fem barn, Ida, Anna, Ester, Svea och Ernst.

Dottern Ida reste till Stockholm och försörjde sig som sömmerska.

Anna utbildade sig till sjuksköterska och flyttade efter några år till Mörrum, där hon arbetade som hemsamarit. Hon tillhörde missionsförsamlingen och bodde i en lägenhet ovanpå missionshuset på Ådalsvägen, där hon tjänstgjorde som vaktmästare. Anna gick bort 1970.

Ingrid och Jöns Anderssons hus.

Ester flyttade till Råå utanför Hälsingborg och Svea fick anställning som växeltelefonist på sanatoriet i Löt, Malby utanför Strängnäs. Svea avled 1974 och ligger begravd på en kyrkogård i Strängnäs.

Sitt första arbete hade sonen Ernst i stenbrotten, som det fanns gott om i dessa trakter på den tiden. Han gjorde sin värnplikt i Karlskrona och därefter tjänstgjorde han som stationskarl i Asarum och samtidigt läste han ekonomi på korrespondens. Efter avslutade studier fick Ernst anställning som ekonom på Ryds Glasbruk och gifte sig med Ellen Karlsson, född på Rubensberg vid Grims väg i Asarum. Ellens syster Nina hade under många år Asarums Kemikalieaffär, brodern Sven drev hönseri och Wilhelm var skraddare hos Ernst Löfving. Ellen och Ernst Andersson flyttade till Nässjö och fick en dotter, Gudrun. Hustrun Ellen avled i en olyckshändelse och Gudrun bodde några år hos släktingarna i Asarum.

Ernst var en tekniskt sinnad person med många ambitioner och intressen, bl a importerade han en strumpstickningsmaskin och åkte runt och sålde strumpor. Ganska tidigt köpte han en bil, först en A-ford och sedan en Ford Eifel. Den senare fick pallas upp under 2:a världskriget och såldes när kriget var slut. Han var även en flitig fotograf och framkallade bilderna själv.

Senare flyttade Ernst till Stockholm och gifte sig med Karin Montgomery, som var av adlig släkt, och Ernst kom in i adelskalendern. Detta tyckte han var mycket märkvärdigt - att en torparunge kunde komma in i adelskalendern!

Karin och Ernst ändrade efternamnet till - Gunger - och bosatte sig i Enebyberg där de byggde en villa. I deras äktenskap föddes sonen Lennart. Karin avled 1967 och Ernst gick bort 1971.

Ernst berättade ofta om sin barndom i Gungvala för sonen Lennart. Vid ett tillfälle, berättade han, råkade hans fader, Jöns, ut för en olyckshändelse i stenbrottet, när han skulle gå med en lastad skottkärra på en spång mellan två klippavsatser, vilket tidigare hade gått utan några missöden. Någon sprang till Gungvala gård och hämtade häst och vagn. Han kunde höra träskornas klappande mot grusvägen på långt håll.

Berättelser om stenhuggare fanns det många. En av dem hette Lööf. Han var så stark så han kunde lyfta storsläggan rakt ut på rak arm, detta imponerade mycket.

"Lusaknäckaren" var en välkänd luffare på den tiden. Mor Ingrid ville inte gärna ha in honom i huset, för då fick man sopa upp löss runt stolen där han hade suttit. En gång råkade grannkvinnan bjuda honom på risgrynsgröt, som inte var riktigt kokt. Han fick ont i magen och låg i ett dike och kved:

- Herre Jesus, ha förbarmande och ta bort ett endaste litet gryn!

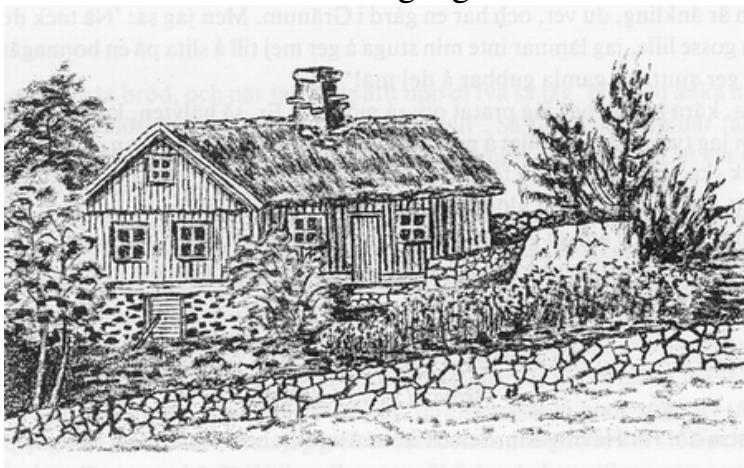
Fr v Svea, mor Ingrid, Ester, Ernst, Ida, ?, och Anna i trädgården i Gungvala.

Barnen gick ofta till Gungbackasjön och badade. Alla var mycket noga med att flickorna stod på den ena sidan av ett träd och pojkarna på den andra.

Söder om torpen fanns en liten skogsväg, en s k kyrkväg, som gick över skogen från Gungvalavägen till nuvarande Torarpsvägen och kom fram vid Getalee. Där vandrade familjen med tända bloss på juldagsmorgonen till julottan i Asarums kyrka förbi hus och gårdar, där julgranarna var tända.

Vid besöken i Gungvala under Lennarts barndom skulle man åka runt i husen och hälsa på. "Lava-Ernst" och "Lava-Emil" och även familjer i Dans-torp fick besök. Då bjöds det på kaffe med sju sorters kakor.

Idag bor Lennart Gunger och hans hustru Monica i Enebyberg. Varje sommar tar de en tur ner till Blekinge och Gungvala och besöker platsen där Lennarts far och farfar en gång bodde.

*"Skåninga-Thildas" stuga.
Teckning av August Holmberg 1930.*

"Vår Herres Olof"

I den andra stugan och granne med Jöns Anderssons familj bodde en kvinna i början av 1900-talet. Hon kallades för "Skåninga-Thildan" och var egentligen gift med "Berga-Matsen", som av någon anledning bodde i en stuga i Hopatäppet. Istället flyttade en annan kvinna, Johanna Andersson, och hennes "oäkta"

son Olof in hos Thilda. När någon frågade Johanna vem som var pojkens far så kanske hon svarade:

- Det vet nog bara Vår Herre!

Eftersom pojken blev kallad "Vår Herres Olof". När Thilda hade gått bort bodde Johanna och pojken kvar i stugan. Johanna försörjde sig och Olof genom att väva trasmattor och ta emot ull, som hon kardade och spann.

Olof växte upp till en stor och reslig karl och stannade kvar i stugan efter moderns död. Han var mycket intresserad av naturen. Han kände till många läkedomsörter och anlätades av folk runtomkring i bygden, när de ville ha botemedel mot någon krämpa. Namnet - Olof - glömdes bort så småningom och de sista åren kallades han bara "Vår Herre".

Idag har skogen tagit över marken där Jöns Anderssons och "Vår Herres Olofs" stugor låg. Men på våren kan man få se blommor till sällsynta växter sticka upp mellan husgrundernas stenar.

Båtsmän

Under 1690-talet fanns det nio kompanier i Blekinge, vilket senare minskades till sex kompanier i 1527 rotar. Asarum och Ringamåla tillhörde det 5:te kompaniet. Från dessa båda socknar togs det ut omkring 100 båtsmän.

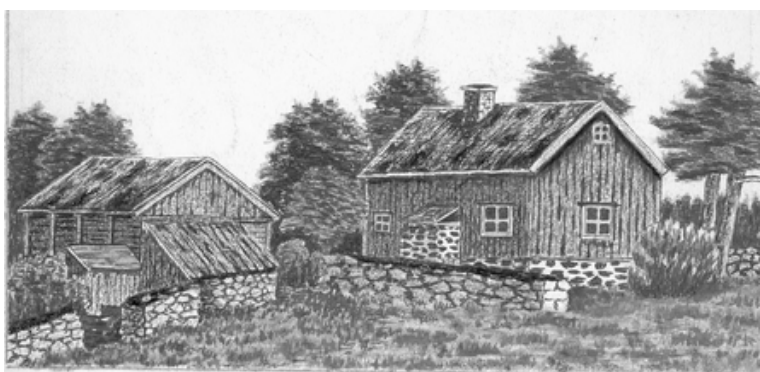
Korpagårdens båtsmän hade namnen Springare och Wahlgren. Gungvall tillhörde Norragården och hans stuga låg i norra delen av byn strax söder om Pustebacken. Dahlman tillhörde Krokagården. Hansegårdens båtsman hade namnet Trogen och han hade bott i en stuga på Gungvalaryds ägor. Båtsman Valmans stuga låg längre västerut vid Södra Holländarevägen.

Frälsebåtsman Alms stuga låg på höjden vid Gungbackasjön och tillhörde Västergården. En frälsebåtsmans tjänstgöring var lite annorlunda upplagd än de övrigas. Han tjänstgjorde ett helt år i sträck, men var i gengäld ledig under de två följande åren.

I Gungvala har båtsmän med följande namn bott: Alm, Borg, Dahl, Dahlman, Domare, Gunga, Gungvall, Hök, Lerberg, Löf, Mörlund, Nykommen, Ryttmästare, Sommar, Springare, Stark, Stinner, Storhals, Trogen, Wahl, Wahlgren och Valman. Några av dem har varit verksamma i byn, andra har flyttat dit efter sitt avskedande.

"Nattahults-Eriks Carolina"

På Gungvalaryds ägor låg en liten oansenlig stuga, där båtsmannen Abraham Trogen tidigare hade bott. På 1930-talet bodde där en ensam kvinna. Hon hette Carolina (Lina) och var född på Nattahultsbacken. Faderns namn var Erik. Ibland kallades hon också för "Lina i marken" av folk i bygden.

Carolinas stuga. Teckning av August Holmberg 1930.

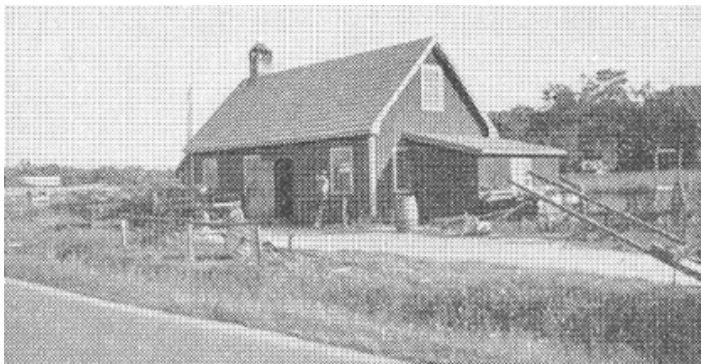
Hon hade aldrig varit gift utan försörjde sig med att hjälpa till i gårdarna vid slakt, tvätt och storbak. När någon av Carolinas grannar hade slaktat eller bakat hände det att barnen fick gå till henne med en smakbit.

I stugans kök fanns en öppen spis av gråsten och i det största rummet stod en sättugn. De små gavelspetsfönsterna hade blyspröjsar. På dörren satt en klinka istället för lås. Carolina dog 1937, 72 år gammal. Då blev stugan såld på auktion och flyttades till en annan plats.

Smeder

En av de viktigaste personerna i en by var smeden. Han var helt oundgänglig för ett samhälle där nästan allt jordbruksarbete utfördes med hästens hjälp. Släggans slag mot städet i smedjan hördes bittida och sent. I smedjan skoddes hästar och där tillverkades en mängd olika redskap, vagnar, nycklar och låsanordningar m m.

I början av 1800-talet låg Nils Dahlboms smedja i skogspartiet söder om Gungvala gård. I slutet av 1800-talet var Johan Nilsson och Johan Erik Lagerström smeder i Mathis Dahlboms smedja på Nybygget.

Smedjan i Gungvala på 1940-talet.

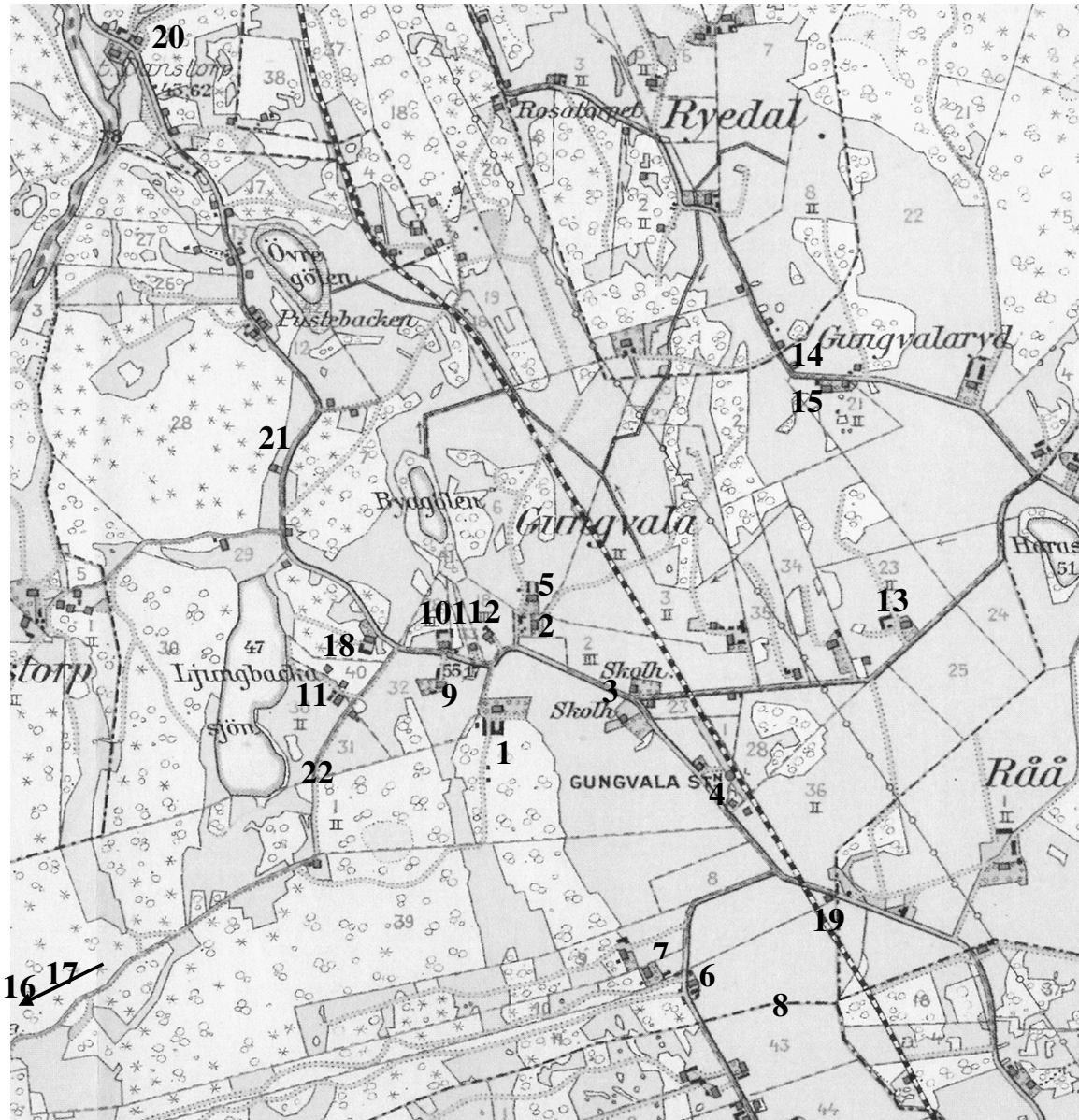
År 1924 övertogs verksamheten av Erik Svensson. Den gamla smedjan revs och byttes ut mot en ny vid vägomläggningen 1931. Erik Svensson blev den sista smeden i Gungvala. Han utövade sin verksamhet under 50 års tid. I "Asarumsdalen 1989-1990" har hans dotter Gunilla Svensson beskrivit sin far och smedens arbete i en läsvärd dikt.

En smedja låg i södra delen av Gungvala på gränsen mot Råå vid nuvarande Mariebergsvägen. Bengt Nilsson Berggren var smed i Gungvala, innan han flyttade till Granefors. 1914-1922 drevs rörelsen av smedmästare Henrik Fohlin och därefter under två års tid av smeden Viktor Svensson.

Detta var den tredje och sista delen om Gungvala by. Men det finns fortfarande mycket kvar att utforska om denna intressanta och natursköna trakt. Den största delen av markarealen är idag utarrenderad och det är nästan bara familjen Berggren på Gungvala gård som är aktivt verksam inom jordbruket.

Källor: Asarums Församlingsböcker
Blekinges Domböcker
Blekinge Lantmäteri, Karlskrona
Bengt Bremberg, Kommunarkivet
Inga Dahlström, Gungvala
Karl-Erik Dahlström, Tostarp
Per Frödholm, Blekingearkivet
Lennart Gunger, Enebyberg
Karl-Göran Hedsten, Kommunarkivet
August Holmbergs skrifter

Vanja Johansson, Bräkne-Hoby
Karlshamns Allehanda
Ingegerd Karlsson, Asarum
Landsarkivet, Lund
Elisabet Pålsson, Halmstad
Ringamålaboken
Cecilia Rogmark, Bjärred
Sveriges Bebyggelse, del I
Thord Åkesson, Blekinge Tingsrätt

Karta över del av Gungvala by från 1918.

1	Gungvala gård	12	Olof Perssons o Elov Blomgrens gård
2	Riksdagsmannagården	13	Hallingagården
3	Skolan	14	Dahlströms
4	Stationen	15	Tillströms
5	Norragården	16	Jöns Anderssons
6	Krokagården	17	"Vår Herres Olof"
7	Getaled (Getalee)	18	Bergqvists gård
8	Jutavångarna	19	Smedjan
9	Västergården	20	Dahlboms gård
10	Olof Olssons gård	21	Gamla Holländarevägen
11	Karl-Johan Nilssons gård	22	Gamla vägen mot Mörrum